

KAPITTEL 5

Kulturbruk og skillelinjer

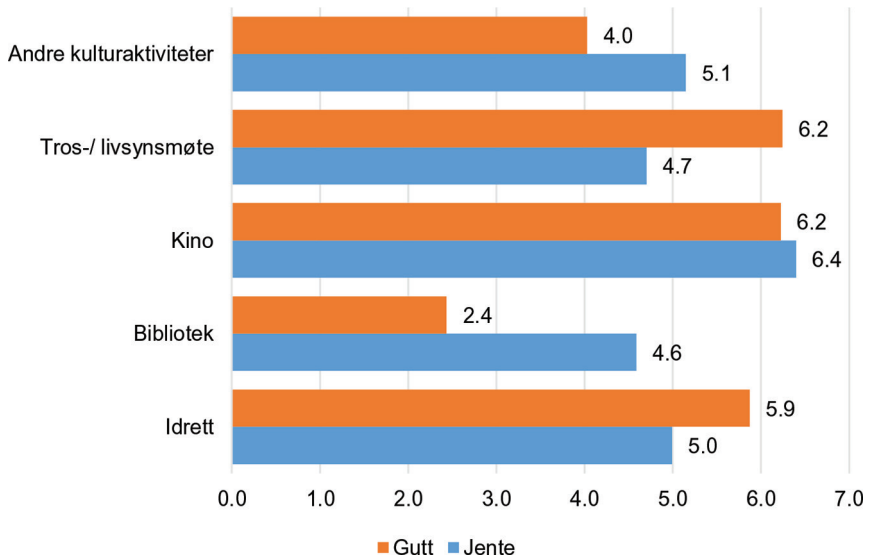
Et av de mest omtalte og diskuterte temaene innenfor kulturforskningen er hvordan kulturbruk indikerer ulike typer skillelinjer i befolkningen. Det er liten tvil om at det finnes målbare og stabile sammenhenger mellom ulike sosioøkonomiske faktorer (utdanning, yrke og lønn) og bruk av ulike kulturtilbud. Det har kultursosiologien arbeidet med i flere tiår, og det avdekker også de systematiske undersøkelsene til f.eks. Statistisk sentralbyrå. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvilke skillelinjer som er vesentlige innenfor vår lokale undersøkelse av kulturbruk. Siden nien-deklassingene i undersøkelsen ikke er ferdig utdannet, ikke vet hvilket yrke de vil ende opp med eller hvilket lønnsnivå de vil ha som voksne, er det andre skillelinjer som fremstår som mer vesentlige i denne sammenhengen. Vi kunne i teorien også ha etterspurt foreldres inntekt, yrke og utdanning, men vi vurderte det slik at med denne aldersgruppen og denne typen undersøkelse ville sjansen for feilrapportering og manglende svar være relativt stor.

I dette kapitlet har vi derfor fordelt utvalgte deler av svarene på undersøkelsen på variablene kjønn, skole og landbakgrunn. Vi har gjennomført noen enkle kvantitative analyser av hvordan svarene varierer med disse variablene. I disse analysene opererer vi med fem hovedkategorier av kulturbruk og -aktiviteter: kino, bibliotek, idrett (som publikum), tros- og livssynsmøte og andre kulturaktiviteter. Kategoriene er hentet fra svarene på spørsmålene om kulturdeltagelse som publikum (jf. kap. 4). Kategorien «andre kulturaktiviteter» er en aggregert kategori som samler deltagelse i / besøk ved festivaler, konserter, museer, teater, kunstutstilling, dans og opera. Dette er gjort for å få kvantitativt solide kategorier, som samtidig kan gi analytisk mening.

Kulturbruk og aktiviteter, fordelt på kjønn

En av kategoriene vi ønsket å fordele kulturbruk på, var altså kjønn. I forrige kapittel så vi hvordan noen typer mediebruk var svært kjønnsdelte.

Figur 5.1 nedenfor viser hvordan deltagelsen i ulike typer kulturelle aktiviteter fordeler seg mellom gutter og jenter, for antall besøk/bruk i de siste 12 månedene.

Figur 5.1. Besøk ulike tilbud, kjønnsforskjeller, antall ganger siste 12 md.

Her er det interessant å se at det er ganske åpenbare kjønnsforskjeller også for flere av kategoriene av kulturbruk. Den største forskjellen finner vi for bibliotekbruk, der vi ser at jentene besøker biblioteket nesten dobbelt så mange ganger i året som guttene. Også for tros- og livssynsmøte og idrettsarrangementer er det klare kjønnsforskjeller, i motsatt retning. Guttene deltar oftere i disse aktivitetene enn jentene, mens jentene er mer aktive kulturbrukere i kategorien Andre kulturaktiviteter.

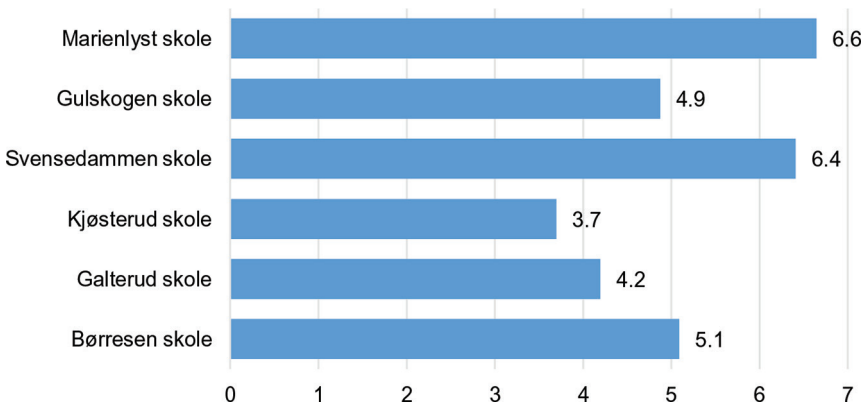
Kulturbruk og aktiviteter, fordelt på skole

En annen vesentlig variabel i denne undersøkelsen har vært tilknytning til de ulike skolene innenfor kommunen. Skolevariabelen er

nødvendigvis en variabel som dekker bosted og geografi, og dermed de systematiske forskjellene som måtte finnes mellom ulike deler av Drammen kommune. Drammen har definert ulike *levetårssoner*. Uten at vi har data for dette i denne undersøkelsen, vil denne variabelen også indirekte være knyttet til de forskjellene mellom de ulike delene av Drammen som har med sosioøkonomisk status, utdanningsnivå m.m. å gjøre. På en del indikatorer for levekår skårer Drammen lavere enn sammenlignbare bykommuner, og kommunen har i sin bystrategi *Drammen 2036* også anerkjent behovet for å gjøre noe med forskjellene mellom bydelene. I strategien er blant annet disse utfordringene nevnt: «reproduksjon av dårlige levekår, flyktninger med store behov og store forskjeller mellom bydelene».¹

Det er imidlertid viktig å understreke at vi altså ikke har undersøkt slike variabler eksplisitt og direkte i vår undersøkelse. Nedenfor viser vi forskjellene mellom de ulike skolene, før vi kommenterer forskjellene for de fem kategoriene av kulturell deltakelse samlet.

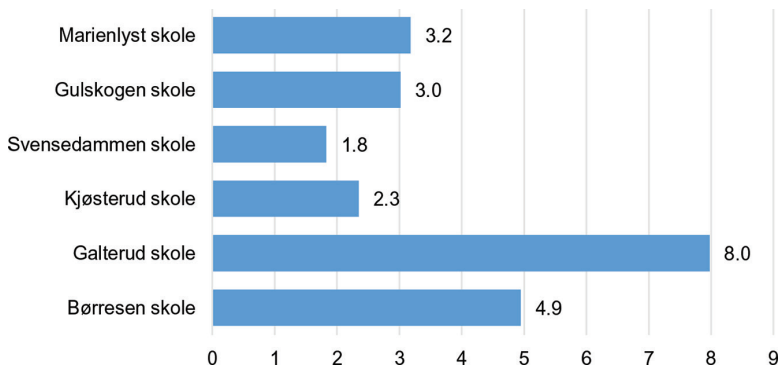
Idrettsarrangementer

Figur 5.2. Antall besøk på idrettsarrangementer siste 12 måneder, fordelt på skoler.

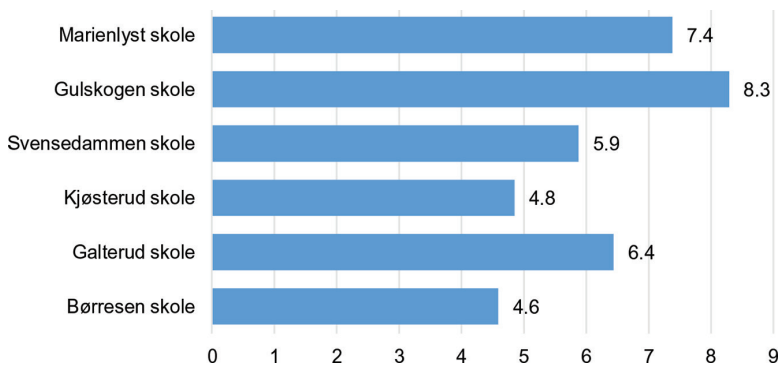
¹ <https://www.drammen.kommune.no/no/Budsjettportal-Drammen-kommune/Bystrategi-for-Drammen-2013---2036/overordnede-perspektiver/Muligheter-og-utfordringer/> (lest 01.10.2018).

Bibliotek

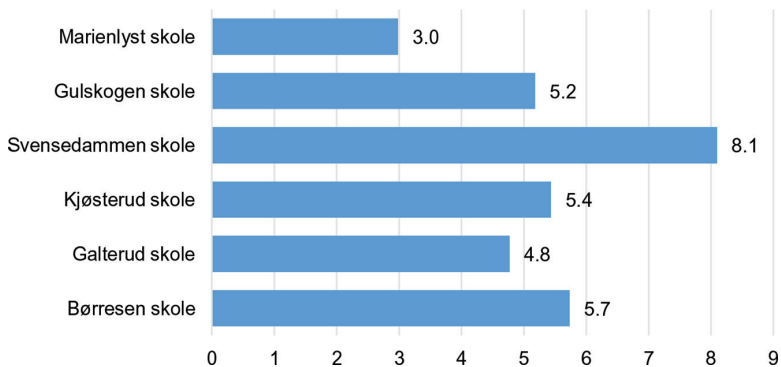
Figur 5.3. Antall besøk på bibliotek siste 12 måneder, fordelt på skoler.

Kino

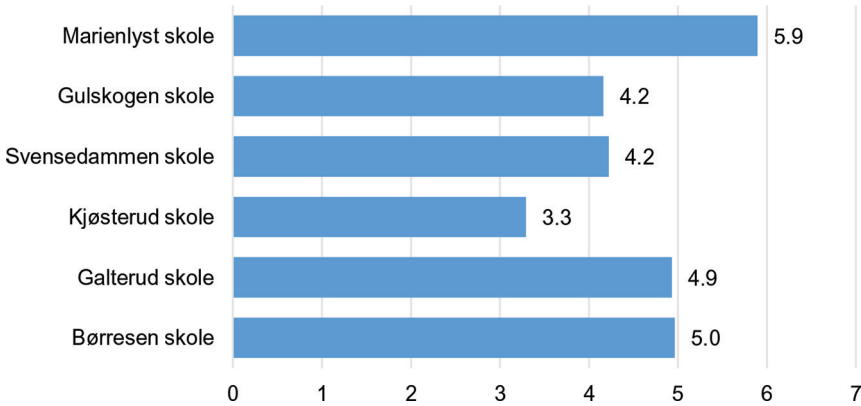

Figur 5.4. Antall besøk på kino siste 12 måneder, fordelt på skoler.

Tros- og livssynsmøter

Figur 5.5. Antall besøk på tros- og livssynsmøter siste 12 måneder, fordelt på skoler.

Andre kulturaktiviteter

Figur 5.6. Antall besøk på andre kulturaktiviteter siste 12 måneder, fordelt på skoler.

For alle kategoriene av kulturbruk er det markante forskjeller mellom skolene. For besøk på idrettsarrangementer varierer det mellom 3,7 besøk siste 12 måneder for elever ved Kjøsterud skole og 6,6 besøk for elever ved Marienlyst skole. For kategorien bibliotekbesøk er det svært store forskjeller mellom de seks skolene. Mens elever ved Svensedammen og Kjøsterud skole oppgir at de har besøkt biblioteket rundt 2 ganger i løpet av de siste 12 månedene, oppgir på den andre siden elevene ved Galterud skole at de har besøkt biblioteket i snitt 8 ganger i samme periode. Her skiller Galterud seg markant ut, som etter alt å dømme skyldes at bydel Fjell er den eneste bydelen i Drammen med egen biblioteksfilial, lokalisert til Bydelshuset. En annen forklaring kan være at dette er et gratistilbud.

For besøk på kino er det også ganske markante forskjeller mellom skolene. Mens elevene på Gulskogen skole i snitt gikk på kino over 8 ganger siste 12 måneder, gikk elever ved Børresen i snitt 4,6 ganger. Også for tros- og livssynsmøter er det vesentlige forskjeller. Her er elevene ved Svensedammen de mest aktive deltagerne, mens elevene ved Marienlyst er de minst aktive. Både de relativt høye tallene og forskjellen skolene imellom kan muligens knyttes til konfirmasjonsundervisning for niendeklassingene, men vi har ingen ytterligere opplysninger som eventuelt kan bekrefte dette. Dette viser også en kombinert styrke og utfordring ved denne typen undersøkelser. Slike undersøkelser avdekker

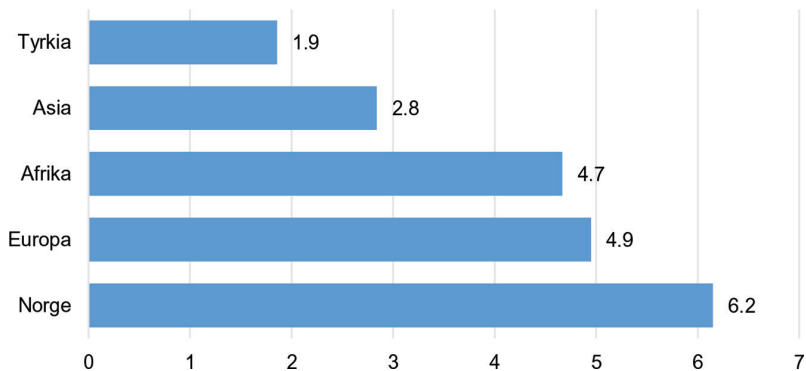
generelle mønstre, men av og til vil det dukke opp tydelige avvik eller unntak fra disse mønstrene, som krever at man går nærmere inn i materialet for å avdekke hva avviket skyldes. Dette kan også brukes bevisst som en metodisk styrke – at man bruker bredt anlagte surveyundersøkelser til å identifisere de områdene hvor det er grunn til å følge opp med dybdestudier.

Den siste kategorien kulturbruk, samlekategoriene Andre kulturaktiviteter, viser også tydelige forskjeller mellom skolene, selv om de er mindre markante for denne kategorien. Fire av skolene er nokså like – Gulskogen, Svensedammen, Kjøsterud og Galterud – hvor elevene angir i snitt å ha besøkt ulike kulturtilbud mellom 4 og 5 ganger. Marienlyst og Kjøsterud skiller seg noe ut i hver sin retning: Elevene ved Marienlyst oppgir å ha besøkt slike tilbud 5,9 ganger i snitt siste 12 måneder, mens det gjennomsnittlige besøkstallet for elever ved Kjøsterud er 3,3.

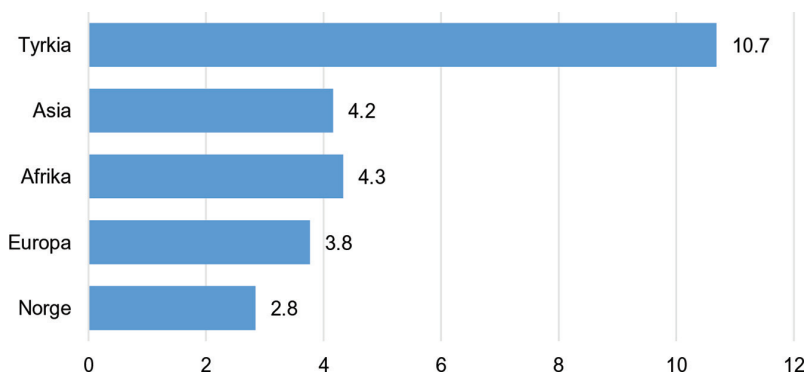
Om vi ser de ulike kategoriene under ett, ser vi interessant nok at det er fire ulike skoler som har høyest aktivitetsnivå for de ulike kategoriene: Marienlyst skole for idrettsaktiviteter og andre kulturaktiviteter, Galterud skole for bibliotek, Svensedammen skole for tros- og livssynsmøter, samt Gulskogen skole for kino.

Kulturbruk og aktiviteter, fordelt på landbakgrunn

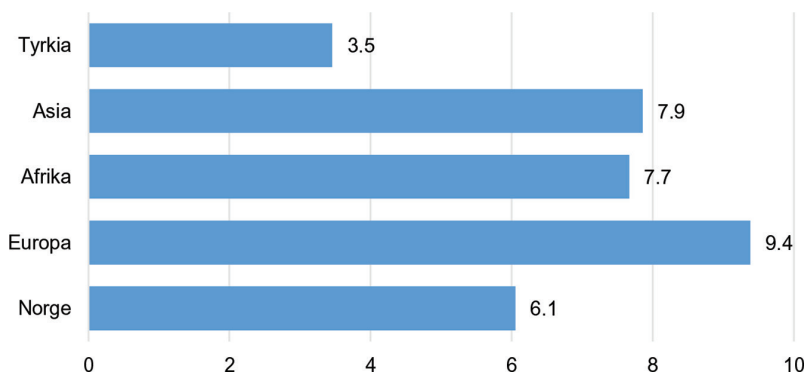
En annen sentral kategori, både for undersøkelsen og for Kultur for å delta-prosjektet som sådan, var variasjoner i nasjonal eller kulturell bakgrunn, her omtalt som landbakgrunn. Som beskrevet i kapittel 2 har vi altså definert dette ut fra fødested til foreldre, i tråd med praksis i SSBs undersøkelser. Også her viser vi oversikter over forskjeller i deltagelse på ulike typer aktiviteter, fordelt på landbakgrunn, før vi kommenterer dette mer samlet nedenfor.

Idrettsarrangementer

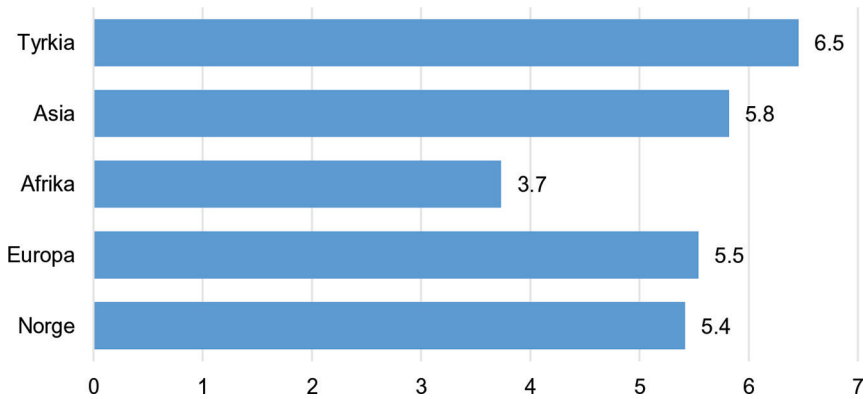
Figur 5.7. Besøk idrettsarrangementer, landbakgrunn, gjennomsnittlig antall siste 12 md.

Bibliotek

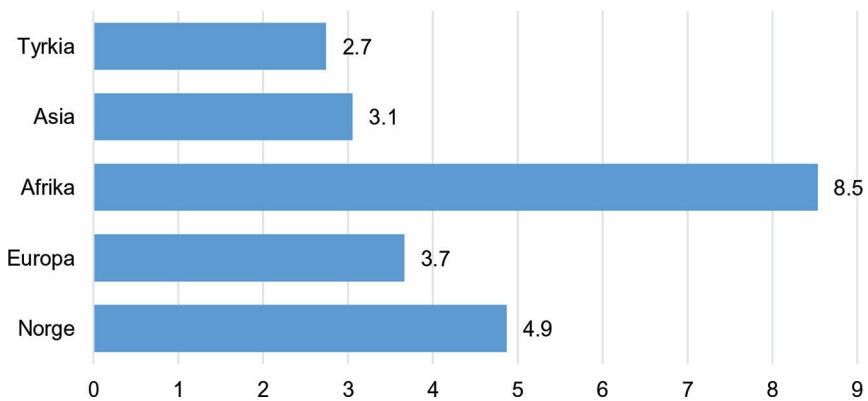
Figur 5.8. Besøk bibliotek, landbakgrunn, gjennomsnittlig antall siste 12 md.

Kino

Figur 5.9. Besøk kino, landbakgrunn, gjennomsnittlig antall siste 12 md.

Tros- og livssynsmøte

Figur 5.10. Besøk tros- og livssynsmøte, landbakgrunn, gjennomsnittlig antall siste 12 md.

Andre kulturaktiviteter

Figur 5.11. Besøk andre kulturaktiviteter, landbakgrunn, gjennomsnittlig antall siste 12 md.

Også for variabelen landbakgrunn er det vesentlige forskjeller i bruken av ulike aktiviteter. Her er det grunn til å minne om to momenter. For det første er det slik at landbakgrunn er definert som fødeland for mor og far. Dersom mor eller far er født i Norge, regnes i denne sammenheng landbakgrunnen som Norge. For det andre er det altså relativt sett nokså lave tall for andre landbakgrunner i denne undersøkelsen: 42 elever med Europa som bakgrunn, 15 med Afrika som bakgrunn, 58 med Asia som bakgrunn, 36 med Tyrkia som bakgrunn og 5 elever med resterende land (inkl. Amerika, Oseania m.m.) som bakgrunn. De relativt lave

tallene vil nødvendigvis gjøre at enkeltindivider i større grad påvirker gjennomsnittstallene.

Forskjellene er svært store for besøk på idrettsarrangementer. Mens elevene med norsk bakgrunn i snitt oppgir å ha besøkt 6,2 idrettsarrangementer de siste 12 månedene, er tallene for elever med tyrkisk bakgrunn kun 1,9. For bruk av biblioteket er bildet det helt motsatte. Elever med norsk bakgrunn har i snitt brukt biblioteket 2,8 ganger i løpet av det siste året, og er altså den elevgruppen som bruker biblioteket minst. På den andre siden har elever med tyrkisk bakgrunn brukt biblioteket hele 10,7 ganger i samme periode, slik de selv oppgir det.

For kinobesøk er det et annet bilde som viser seg. Her er det elever med bakgrunn fra Europa som er de mest aktive brukerne, med gjennomsnittlig 9,4 besøk siste 12 måneder. Det skilles ikke mellom Nord-Europa og Sør-Europa, EU eller ikke-EU, Norden eller ikke-Norden. Elever med tyrkisk bakgrunn oppgir i snitt 3,5 besøk, som den minst aktive gruppen. Den jevneste fordelingen mellom landbakgrunner finner vi for tros- og livssynsmøte. Her er elever med tyrkisk bakgrunn noe mer aktive enn elever med andre landbakgrunner.

For andre kulturaktiviteter er det et litt spesielt bilde som viser seg. Her er det nødvendig å kommentere tallene for elever med afrikansk bakgrunn spesielt, siden dette skiller seg så vidt markant ut. Det er flere momenter som spiller inn her. Først og fremst bør man være forsiktig med generaliseringer basert på dette resultatet, siden det kun er 15 elever som har afrikansk landbakgrunn i denne undersøkelsen. Dermed får den enkelte besvarelse stor innflytelse på det totale resultatet. Vi ser også at dersom vi går inn og ser nærmere på svarene fra elever med afrikansk bakgrunn, er det 5–6 elever som er særlig aktive, med høye tall for kulturfestival og dans. Denne lille håndfullen respondenter gjør stort utslag og gjør at det gjennomsnittlige tallet for besøk på ulike kulturtilbud i denne kategorien blir så høyt som 8,5 i løpet av de siste 12 månedene.

Samtidig bør vi ikke slå oss til ro med at det kun er små respondentgrupper og store individuelle variasjoner som forklarer det høye tallet. Det kan også være verdt å undersøke om denne gruppen deltar på arenaer og i aktiviteter som ikke blir fanget opp andre steder og som gir tydelige utslag her.

Avslutningsvis kan vi se litt nærmere på elevgruppen med tyrkisk bakgrunn. Selv om altså respondentgruppen med tyrkiskfødt mor eller mor/far ikke utgjør mer enn 36 individer, er det noen mønstre blant denne elevgruppen som er særlig interessante, og som burde ha interesse utover akkurat det klassetrinnet som er inkludert i denne undersøkelsen. For alle de fem gruppene med kulturaktiviteter vi har gått gjennom her, er elever med tyrkisk bakgrunn enten den mest eller minst aktive elevgruppen: De går minst på idrettsarrangementer, på kino og på andre kulturaktiviteter, mens de går overlegent mest på bibliotek og også mest på tros- og livssynsmøter. Dette gir et samlet bilde av en elevgruppe som i mindre grad enn de andre er brukere av den bredden av tradisjonelle – og ofte kostnadskrevene – kulturtilbud som finnes.

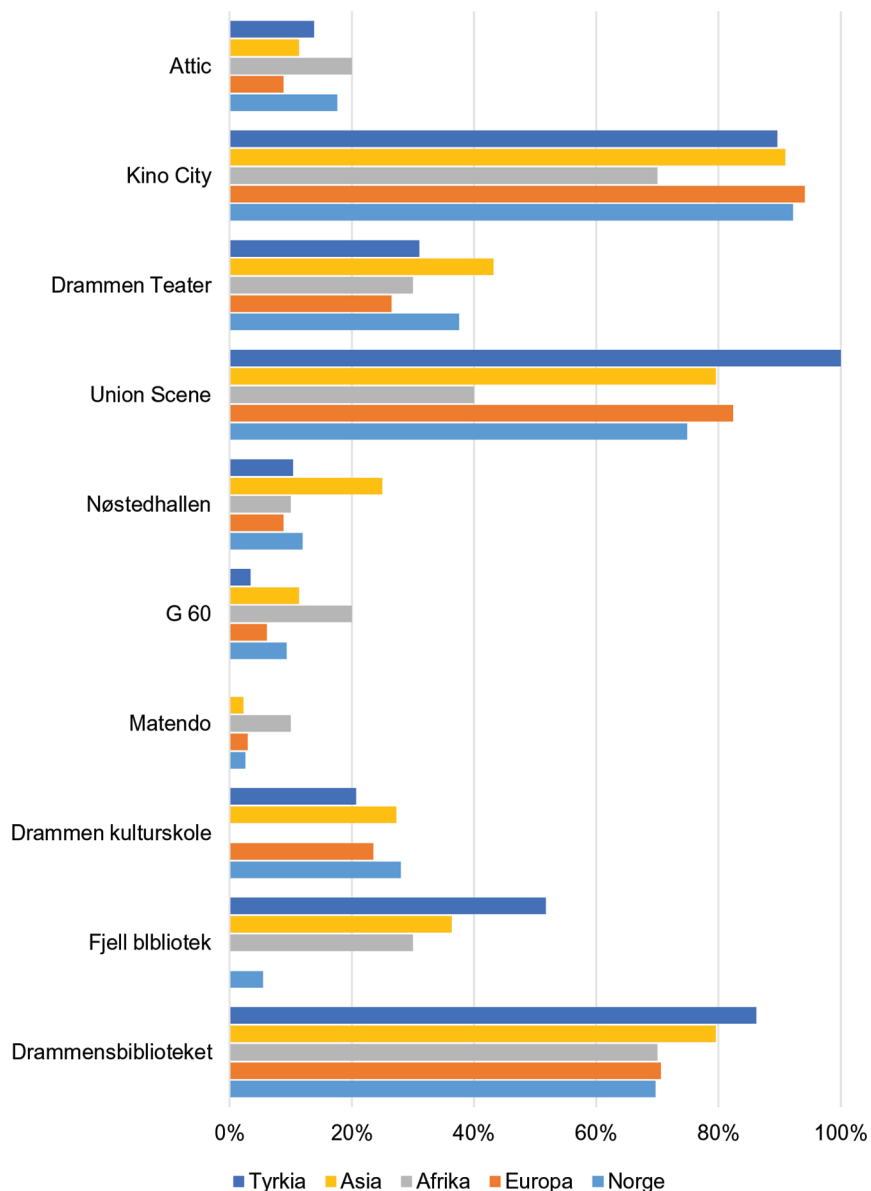
Bruk av lokale arenaer, fordelt på landbakgrunn

I den siste oversikten i dette kapittelet har vi krysset bruk av lokale arenaer med landbakgrunn, for å kunne få et visst inntrykk av de forskjellene som eventuelt preger bruken av disse arenaene.

Også til denne oversikten bør det knyttes et par enkle forbehold. På grunn av de relativt lave tallene for elever med ikke-norsk bakgrunn, blir det store utslag, særlig for de minst brukte arenaene. Oversikten viser altså hvor mange prosent av elevene med ulike bakgrunner som har benyttet de nevnte lokale tilbudene, og ikke hvor mange som bruker dem i rene tall. Det vil f.eks. si at når søylen for elever med afrikansk bakgrunn er den største for G60, vil det si at det er 20 % av disse elevene som har besøkt G60 i denne perioden. Med et så lavt tall på elevgruppen som 15 utgjør dette altså ikke flere enn tre individer.

Dermed er det noen mer overordnede trekk som er de mest interessante ved denne oversikten. Dette gjelder spesielt for de arenaene der noen elevgrupper ser ut til å være underrepresentert eller helt fraværende. Det er f.eks. ingen elever med tyrkisk bakgrunn som oppgir å ha besøkt Matendo, og heller ingen elever med afrikansk bakgrunn som har vært på kulturskolen. Vi får også et ikke overraskende bilde av bruken av Fjell bibliotek: kun 5 % av de til sammen 452 elevene med norsk bakgrunn har besøkt denne arenaen, og ingen av elevene med bakgrunn fra Europa.

Dette har blant annet med befolknings sammensetningen i denne bydelen å gjøre. Vi kan også notere oss at hele 100 % av elevene med tyrkisk bakgrunn oppgir å ha besøkt Union Scene i løpet av de siste 12 månedene.

Figur 5.12. Prosent elever med ulik landbakgrunn som har benyttet lokale tilbud siste 12 måneder.

Dette og det forrige kapitlet har inneholdt en gjennomgang av de viktigste resultatene av den gjennomførte spørreundersøkelsen. Den har både bekreftet og utfordret de antagelsene vi hadde på forhånd. Den har vist oss at det er en aktiv og bevisst gruppe av kulturbrukere vi her snakker om, men også en gruppe og et kulturbruksmønster som differensieres av noen ganske skarpe skillelinjer. Som vi innledet det forrige kapitlet med å understreke, er det flere formål med å vise fram disse resultatene. I tillegg til å dokumentere variasjoner i kulturbruk og kulturdeltagelse innenfor et årskull, har tanken også vært å vise hvordan en slik undersøkelse kan gjennomføres. Med enkelte lokale tilpasninger tror vi dette er en god modell for å samle inn viktig og relevant informasjon om unges bruk av fritid i de fleste kommuner. I tillegg er det altså et viktig formål, som vi gjennomgående understreker i denne boka, at lokalt kulturarbeid kan utvikles og forbedres gjennom et godt kunnskapsgrunnlag.